

Я. А. Астражынскі
**АДРАДЖЭННЕ РЫМСКА-КАТАЛІЦКАГА КАСЦЁЛА Ў БЕЛАРУСІ Ў
80-х – 90-х гг. XX ст.**

Навуковы кіраўнік: ст. выкл. І. І. Лубінскі
Кафедра філасофіі і паліталогіі,
Беларускі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт, г. Мінск

Y. A. Astrazhynski
**THE REVIVAL OF THE ROMAN CATHOLIC CHURCH IN BELARUS IN THE
80TH – 90TH XX C.**

Tutor: senior lecturer I. I. Lubinski
Department of Philosophy and Politology,
Belarusian State Medical University, Minsk

Рэзюмэ. Нягледзячы на забарону каталіцызму з боку савецкіх уладаў, Рымска-Каталіцкі Касцёл адыгрываў станоўчую ролю ў развіцці грамадства Беларусі. Мэта - даследваць адраджэнне і функцыяванне РКК ў Беларусі, вызначыць гістарычную абумоўленасць адраджэння.

Ключавыя словы: Рымска-Каталіцкі Касцёл, адраджэнне, Беларусь, каталіцызм, функцыяванне.

Resume. Despite the ban of Catholicism by the Soviet authorities, the Roman Catholic Church has played a positive role in the development of society in Belarus. The aim - to explore the revival and the functioning of the RCC during this period in Belarus, to determine the historical conditioning of its revival.

Keywords: the Roman Catholic Church, the revival, Belarus, Catholicism, functioning.

Актуальнасць. Адраджэнне каталіцтва на тэрыторыі Беларусі ў 1980-я – 1990-я гг. яшчэ не да канца вывучана і патрабуе далейшага даследвання, а Каталіцкі Касцёл працягвае адыгрываць і сёння важную ролю ў развіцці грамадства Беларусі.

Мэта: даследваць адраджэнне і функцыяванне Рымска-Каталіцкага Касцёла (РКК) ў перыяд з 1980-х па 1990-я гады ў Беларусі, вызначыць гістарычную абумоўленасць адраджэння каталіцызму ў Беларусі.

Матэрыялы і метады. Выкарыстоўваліся наступныя матэрыялы: дакументы Каталіцкага Касцёла, навуковыя даследванні па тэме, інтэрв'ю са сведкамі падзей. Выкарыстоўваліся наступныя метады: аналіз, сінтэз, дэдукцыя, індукцыя, сістэмны аналіз.

Вынікі і іх абмеркаванне. З пачаткам «перабудовы» ў СССР адбыліся значныя змены ў грамадскім і палітычным жыцці краіны. Апошнія гады існавання ўлады саветаў і існавання БССР з'яўляліся перыядам карэнных пераўтварэнняў рэлігійнага жыцця: вернікі ўсё часцей падавалі хадайніцтвы аб адкрыцці касцёлаў, узрасла колькасць заяваў з просьбамі аб рэгістрацыі рэлігійных аб'яднанняў, афіцыйныя ліца, ведаючы аб неафіцыйнай дзейнасці каталіцкіх супольнасцяў, не перашкаджалі ёй. Якасным чынам паўплывалі на адраджэнне 80-90-х гадоў XX стагоддзя і далейшы лёс Каталіцкага Касцёла на Беларусі некалькі вельмі важных падзей: святкаванне юбілею 1000-годдзя хрышчэння Кіеўскай Русі ў 1988 года і сустрэча 1 снежня 1989 г. Генеральнага сакратара ЦК КПСС М.С.Гарбачова з Папам Рымскім Янам Паўлам II (малюнак 1).

Мал.1 – Сустрэча Генеральнага сакратара ЦК КПСС М.С.Гарбачова з Папам Рымскім Янам Паўлам II 1 снежня 1989 года

Адным з галоўных станоўчых зрухаў быў пачатак працэсу перадачы вернікам раней адабраных у іх культавых будынкаў. Распачаўшыся ў 1988 годзе, працэс вяртання святынь стаў незваротным. Адначасова аднаўлялі сваю дзейнасць рыма-каталіцкія парафіі, якія працавалі ў нелегальных умовах без афіцыйнага дазволу і былі зняты з уліку, а таксама рэгістраваліся парафіі, якія былі зачынены ў пасляваенныя гады [2]. Так, з 1948 г. вялі барацьбу за права на свабоду веравызнання каталікі г.п. Шарашова, бо па распараджэнню ўладаў касцёл быў зачынены для вернікаў і выкарыстоўваўся як складскае памяшканне Пружанскага райспажыўсаюза. Вернікі павінны былі ехаць 63 кіламетры ў г.п. Ружаны каб наведаць бліжэйшую святыню. Шарашоўскім вернікам ўдалося дабіцца вяртання касцёла. У жніўні 1988 г. была зарэгістравана парафія ў г.п. Відзы, у храме якой размяшчалася спартыўная зала Браслаўскага вучылішча сельскай гаспадаркі і аднавіла дзейнасць парафія ў в. Германовічы Шаркоўшчынскага раёна.

Пазіцыя РКК Беларусі працягвала ўмацоўвацца, адбываецца далейшае наладжванне адносін паміж Апостальскай Сталіцаю - Ватыканам і незалежнай Рэспублікай Беларусью. З 1989 года па 1993 год на Беларусі працаваў першы нунцы – пасол арцыбіскуп Франчэска Каласуона. Такім чынам было наладжана супрацоўніцтва на розных узроўнях у галіне духоўных, культурных, адукацыйных і іншых сувязяў паміж Ватыканам і Беларусью.

У сувязі з святкаваннем юбілею 1000-годдзя хрышчэння Кіеўскай Русі ў 1988 г. СССР было афіцыйна аб'яўлена аб поўнай свабодзе веравызнання і адкрыцця зачыненых культавых будынкаў [1]. Пачатак працэсу перадачы вернікам раней адабраных у іх культавых будынкаў стаў адным з галоўных станоўчых зрухаў. Яскравымі прыкладамі адраджэння і актыўнага ўдзела вернікаў ў жыцці грамадства і дзяржавы з'явіліся вельмі важныя для духоўнага аднаўлення Беларусі падзеі вяртання касцёла Св.Сымона і Св.Алены, Архікатэрдальнага Касцёла Беларусі імя Найсвяцейшай Панны Марыі ў Мінску. У канцы 1980-х і пачатку 1990-х гадоў ўзнікла велізарная і аб'ектыўная патрэба ў духоўнай адукацыі і духоўным адраджэнні, бо моладзь Беларусі апынулася не ў стане успрымаць каталіцкую духоўную і культурную традыцыю. З падзеннем жалезнай заслоны і набытай магчымасцю выязджаць па-за межы краіны, усе больш маладых людзей жадалі набываць сучасную еўрапейскую адукацыю і каталіцкую адукацыю ў тым ліку. Атрымаўшы свабоду

веравызнання, Каталіцкі Касцёл на Беларусі сутыкнуўся з вялікім недахопам святароў, катэхетаў і выкладчыкаў. З гэтай мэты пачалі адраджацца розныя навучальныя установы і шэраг рэлігійных выданняў.

Культура Беларусі на працягу ўсёй гісторыі існавання дзяржавы адчувала на сабе моцны ўплыў рымска-каталіцкай рэлігіі, якая садзейнічала росквіту і адухаўленню культуры. Музыка, літаратура, жывапіс, выяўленчае мастацтва і іншыя галіны культурнага жыцця дзяржавы з'яўляліся сферай інтарэсаў РКК. Калі 30 гадоў таму РКК на Беларусі пачаў сваё адраджэнне, гэта адбывалася не толькі ў напрамку абвяшчання Божага Слова, салебрацыі сакрамэнту, служэння бліжняму, але і у культурнай галіне [3]. Намаганні ксяндза – магістра, пробашча касцёла Св.Сымона і Св.Алены Ўладзіслава Завальнюка ў 1992 годзе была зарэгістравана радыёперадача «Голас Душы». 11 верасня 1993 г. упершыню на ўсю Беларусь на Дзяржаўным радыё выйшла ў эфір першая хрысціянская радыёперадача.

Нягледзячы на ўсе цяжкасці і выпрабаванні, РКК працягвае адыгрываць станоўчую ролю ў развіцці навукі, культуры і іншых сфер жыццядзейнасці грамадства Беларусі. На працягу стагоддзяў на тэрыторыі Беларусі РКК вёў сваю дабрачынную дзейнасць галоўным чынам праз парафіі і манаскія ордэны, якія займаліся непасрэдна аказаннем дапамогі жабракам, хворым, інвалідам і сіротам. У 1994 пачалі выдавацца каталіцкія часопісы «Дыялог» і «Ave Maria». Касцельныя хоры, тэатральныя пастаноўкі, канцэрты, мастацкія выставы, школа арганістаў, вячары арганнай музыкі, каталіцкае кіно, фестывалі, касцельная бібліятэка імя Адама Міцкевіча, якая налічвае каля 60 000 кніг і 4 000 сталых падпісчыкаў, каталіцкае радыё і тэлепраграма, якія трансліруюцца на ўсю краіну, і шмат чаго іншага ўзнікла дзякуючы энэргіі, намаганням невялікай групы каталікоў, а асабліва адной асобы – ксяндза-магістра Уладзіслава Завальнюка.

Заклучэнне. У выніку рэпрэсій савецкіх уладаў РКК ў Беларусі меў значныя страты сярод духавенства і маёмасці, былі знішчаны і забраны шматлікія святыні і культавыя будынкі. Працэс духоўнага і грамадскага адраджэння каталіцызма ў канцы 1980-х - 1990-х гадах у Беларусі не з'яўляўся легкім і патрабаваў шмат часу і высілкаў. Адбылося фарміраванне ўласнай адміністрацыйнай структуры Касцёла ў межах рэспублікі, вяртанне раней страчаных святынь, складванне сеткі каталіцкіх парафій на ўсходзе Беларусі і аднаўленне там каталіцкага жыцця. Станоўчыя перамены сталі лагічным вынікам дэмакратызацыі грамадска-палітычнага жыцця.

Інфармацыя пра ўкараненне вынікаў даследавання. Па выніках гэтага даследавання апублікавана 2 артыкулы ў зборніках матэрыялаў, 1 тэзіс дакладаў, 1 акт ўкаранення ў адукацыйны працэс (кафедра філасофіі і паліталогіі, УА «Беларускі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»).

Літаратура

1. Завальнюк, У. Узняліся крыжы над святынямі / У.Завальнюк. – Мн., 1999. – 204 с.
2. Каталіцкія храмы на Беларусі: энцыкл. давед. / склад. А.М. Кулагін; маст. І.І. Бокі. – Мінск: БелЭн, 2001. – 216 с.
3. In nomine Domini. Мінскі архікатэдральны касцёл Імя Найсвяцейшай Панны Марыі: 300-годдзю кансэкрацыі святыні прысвячаецца. – Мінск : Про Хрысто, 2010. – 256 с.